

RICHTLIJNEN VOOR DE LEERKRACHT

MODULE 5 - DE WAARDEN VAN DE EU

Deze module over de waarden van de EU bestaat uit drie delen:

Het eerste deel is een **kwartetspel**, waarbij de spelers de waarden van de EU leren kennen en een aantal concrete voorbeelden krijgen van hoe de EU deze waarden in de praktijk brengt. Nadat de leerlingen de waarden hebben leren kennen, moeten ze elk apart kritisch nadenken over deze waarden in een **individuele oefening**. Ten slotte oefenen zij hun democratische vaardigheden in een **debat met de hele klas**, waarbij zij kunnen kiezen uit 16 stellingen. Het kwartetspel kan ook los van de twee andere delen worden gespeeld.

METHODE	DUUR	MATERIAAL
Educatief spel: De waarden van de EU	20 minuten	- Een set van 32 waardenkaarten voor elk groepje spelers. De kaarten moeten eenzijdig geprint en uitgeknipt worden. - Een set van 30 waar-of-niet-waar-kaarten voor elk groepje spelers. De kaarten moeten eenzijdig geprint en uitgeknipt worden.
Individuele oefening	10 minuten	- Voor elke leerling een persoonlijk waardenoverzicht.
Klassendebat	10 minuten per stelling	- Computer + projector - Presentatie van module 5 met 16 stellingen - Het door de leerlingen ingevulde persoonlijk waardenoverzicht.

DOELSTELLINGEN EN VAARDIGHEDEN

ATTITUDE

- De leerlingen zijn zich goed bewust van de waarden van de EU.

KENNIS

- De leerlingen weten wat de waarden van de Europese Unie zijn en kennen een aantal concrete voorbeelden van de manier waarop de EU deze waarden in de praktijk brengt.

VAARDIGHEDEN

- De leerlingen vormen hun eigen mening over de waarden van de Europese Unie.
- De leerlingen leren een debat voeren.

STAP VOOR STAP

1. HET SPEL

SETTING

Voor dit spel wordt de klas opgedeeld in kleinere groepjes van bij voorkeur vier leerlingen. Groepjes van drie of vijf leerlingen zijn eventueel ook mogelijk. Elk groepje zit rond een tafel. De leerlingen spelen binnen hun eigen groepje tegen elkaar. Elk groepje heeft een set van 32 waardenkaarten en een set van 30 waar-of-niet-waar-kaarten.

VERLOOP

- De waardenkaarten worden uitgedeeld aan de groepsleden. Bij vier spelers krijgt elke speler acht kaarten. Bij drie of vijf spelers krijgen sommige spelers een extra kaart. De spelers houden de kaarten in hun hand en laten deze niet aan de andere spelers zien.
- Midden op de tafel ligt een stapel van 30 kaarten met waar-of-niet-waar-vragen, met de blanco zijde naar boven.
- Het uiteindelijke doel van het spel is om de meeste kwartetten van dezelfde EU-waarde te verzamelen.
- Het oudste groepslid begint. Hij/zij vraagt een willekeurige speler of die een kaart heeft met een specifieke EU-waarde, bijvoorbeeld solidariteit. De eerste speler moet zelf ten minste één speelkaart met deze EU-waarde hebben.
 - Als de andere speler de gevraagde kaart niet heeft, zegt hij/zij dit en gaat de beurt naar de speler links.
 - Als de andere speler de gevraagde kaart wel heeft, dan moet hij/zij een kaart van de stapel in het midden van de tafel nemen en de vraag voorlezen.
 - Wanneer de eerste speler het juiste antwoord geeft, krijgt hij/zij de gevraagde speelkaart. Als antwoord volstaat "waar" of "niet waar". De speler hoeft geen extra informatie te geven.
 - Als het antwoord fout is, worden er geen kaarten uitgewisseld en wordt de waar-of-niet-waar-kaart onder op de stapel kaarten op tafel gelegd.
 - In beide gevallen is de speler links nu aan de beurt.
- Wanneer een speler vier kaarten met dezelfde EU-waarde heeft, zegt hij/zij hardop "Kwartet!" en legt de kaarten op tafel. Deze kaarten kunnen dan niet meer worden opgevraagd door andere spelers.
- Het spel eindigt wanneer alle acht kwartetten compleet zijn. De leerling(en) met de meeste kwartetten wint (winnen) het spel.

INHOUD

Zie het document met de speelkaarten en de kaarten met een waar-of-niet-waar-stelling voor de inhoud.

- Via de **32 waardenkaarten** komen de leerlingen in aanraking met acht EU-waarden en met een aantal voorbeelden van hoe de Europese Unie of het Europees Parlement deze waarden in de EU en daarbuiten in de praktijk brengt. Er zijn acht kwartetten.
- De **30 waar-of-niet-waar-kaarten** bevatten elk een vraag die verband houdt met de informatie op de waardenkaarten. De leerlingen mogen de informatie op hun waardenkaarten gebruiken om antwoord te geven.

2. INDIVIDUELE OEFENING

Het doel van deze oefening is dat de leerlingen elk apart nadenken over de waarden en een eigen mening vormen. Deze oefening is een voorbereiding op het klassendebat.

SETTING

Elke leerling zit aan een tafel en krijgt een persoonlijk waardenoverzicht.

VERLOOP

De leerkracht geeft aan iedere leerling een persoonlijk waardenoverzicht. Dit is een persoonlijk document dat alleen voor de leerling is bedoeld. Op het waardenoverzicht staan de waarden van de EU al aangegeven, met een beknopte definitie. De leerkracht geeft de volgende instructies:

1. Geef aan of je het persoonlijk eens bent met de waarden

De leerkracht vraagt de leerlingen om individueel na te denken over elk van de waarden en de beknopte definities ervan.

Stel jezelf de vraag: "Sta ik persoonlijk achter deze waarden?" Met andere woorden, ben je het er (persoonlijk) mee eens dat iedereen vrij en gelijkwaardig moet zijn, in een democratie moet leven, zich aan de rechtsstaat moet houden, de menselijke waardigheid en de mensenrechten moet respecteren, verdraagzaam moet zijn en solidariteit moet tonen? Denk hierover na en omcirkel naast elke waarde "eens" of "oneens", al naar gelang je mening.

2. Bepaal hoe belangrijk de waarden voor jou zijn en rangschik ze in die volgorde

In de kolom "Prioriteiten voor de EU" op het waardenoverzicht rangschikken de leerlingen de waarden volgens het belang dat deze waarden voor de EU zouden moeten hebben (1 = het belangrijkste, 8 = het minst belangrijk). Dit is een individuele oefening, die voor elke leerling een andere uitkomst zal hebben.

3. DEBAT IN DE KLAS

Het doel van dit deel is om samen invulling te geven aan de betekenis van (een aantal van) de waarden. In de presentatie worden voor elke waarde twee stellingen gegeven. De leerkracht kiest twee tot vier stellingen om in de klas te bespreken, al naargelang de interesse van de leerlingen.

Let op: de stellingen zijn bedoeld om een discussie over de waarde op gang te brengen. Ze bevatten geen mening over de waarde.

SETTING

De opstelling moet zodanig zijn dat er een groepsdiscussie op gang kan komen en de leerlingen de stellingen kunnen zien op het scherm vooraan in de klas.

VERLOOP

Verloop van de discussie voor elke stelling:

1. Eerste stemming

De leerkracht toont een stelling naar keuze en geeft de volgende instructies: "Lees de stelling. Denk er kort over na en beslis of je het eens bent met de stelling of niet. Je mag geen tussenstandpunt innemen, je moet een keuze maken."

Belangrijke opmerkingen:

- Misschien zijn er vragen over de stelling. De leerkracht verduidelijkt (indien mogelijk) wat er met de stelling wordt bedoeld.
- Dit is slechts een intuïtieve stemming. Vervolgens wordt het onderwerp meer in detail besproken.
- Een antwoord is niet goed of fout.
- De stellingen zijn bedoeld om een discussie uit te lokken. Ze geven geen mening weer.

De leerkracht telt de stemmen en noteert ze.

2. Plenaire discussie

De leerkracht verzoekt een van de leerlingen zijn of haar standpunt toe te lichten. Daarna vraagt de leerkracht wie van de klas het eens of oneens is met degene die net gesproken heeft, en opent zo de groepsdiscussie. Tip: door eerst iemand met een "minderheidsstandpunt" te kiezen, kunt u reacties uitlokken van de leerlingen die voor het meerderheidsstandpunt hebben gestemd. Dit stimuleert de leerlingen om in debat te gaan.

De leerkracht leidt de discussie.

3. Tweede stemming (eventueel)

Na de groepsdiscussie opent de leerkracht een tweede stemming. De stemmen worden geteld en vergeleken met de uitslag van de eerste stemming. Zijn sommige leerlingen van gedachten veranderd?

4. Conclusie

Na de tweede stemming vraagt de leerkracht aan de leerlingen om hun antwoord te vergelijken met wat ze op hun persoonlijk waardenoverzicht hebben aangegeven. Staan ze nog steeds achter deze waarde? Zouden ze de volgorde wijzigen?

TIPS VOOR HET LEIDEN VAN DE DISCUSSIE

- Begin met een uitleg over de basisregels van de discussie: “luister naar elkaar; wacht met praten tot het jouw beurt is; blijf beleefd; wijk niet af van het onderwerp; blijf niet te lang aan het woord en geef anderen ook de kans om iets te zeggen.” Dit laat u toe om tijdens het debat terug naar deze regels te verwijzen.
- Geef uw eigen mening niet; wees zo neutraal mogelijk.
- Probeer zoveel mogelijk verschillende leerlingen aan het woord te laten.
- Wanneer er niet onmiddellijk een reactie uit de groep komt, herformuleert u de vraag of stelling, of speelt u advocaat van de duivel door provocatieve vragen te stellen.
- Als één leerling de discussie domineert, probeer hem of haar dan te onderbreken, vat beleefd samen wat hij of zij gezegd heeft en geef het woord aan een andere leerling, bijvoorbeeld door te vragen welke leerlingen het eens of oneens zijn met wat zojuist is gezegd.
- Als leerlingen van het onderwerp afdwalen, onderbreekt u hen en vraagt u hen om bij het hoofdonderwerp te blijven. Dit lijkt misschien onbeleefd, maar andere leerlingen zijn u wellicht dankbaar.

INHOUD

De stellingen worden getoond in de presentatie bij deze module. Hierin worden de stellingen herhaald met wat extra informatie.

DISCLAIMER:

De gebruikte stellingen zijn bedoeld om een discussie over de waarden van de Europese Unie op gang te brengen. Ze bevatten geen mening over de waarde en geven evenmin het standpunt van het Europees Parlement weer.

DEMOCRATIE

1. “Een referendum is altijd een goede manier om burgers inspraak te geven.”

De vraag is of een referendum iets goeds is voor een democratie. Een referendum heeft de beperking dat mensen gewoonlijk moeten kiezen tussen “ja” en “nee” en dat er geen ruimte is voor alternatieven. In Zwitserland (geen EU-lidstaat) werd mensen bijvoorbeeld gevraagd “voor” of “tegen” een nieuwe tunnel te stemmen. Maar er waren nog veel meer alternatieven, zoals andere wegen, andere locaties voor deze tunnel enzovoort.

2. “Echte democratie kan alleen werken op lokaal niveau.”

Met deze stelling wordt leerlingen gevraagd of ze geloven dat democratie kan werken in grotere samenlevingen, waar je de politici niet persoonlijk kent en niet gemakkelijk rechtstreeks kunt benaderen. Dit geldt bij uitstek voor de Europese Unie, die 445 miljoen inwoners heeft. Kan een democratie werken op zo een grote schaal?

VRIJHEID

1. "Vrijheid betekent dat je geen verantwoordelijkheden hebt."

"Verantwoordelijkheden" kan van alles betekenen: verantwoordelijk zijn in de samenleving, bijvoorbeeld anderen helpen, je familie helpen, voor je bejaarde ouders of grootouders zorgen, voor je kinderen zorgen ... In bredere zin betekent het "burgerschap", je als "goed" burger gedragen, geen wegen vernielen of vervuilen enzovoort.

Als iedereen het met de stelling eens is, kunt u advocaat van de duivel spelen door te vragen of ze vinden dat iemand die ervoor kiest helemaal niets voor de samenleving te doen recht heeft op alle voordelen van een welvaartsstaat – zoals gratis onderwijs, goedkope medische zorg, werkloosheidsuitkering enzovoort – die door anderen betaald worden.

2. "Omdat er vrijheid van meningsuiting is, moeten racistische politieke partijen worden toegelaten tot het Europees Parlement."

Als een politieke partij standpunten aanhangt die in strijd zijn met de waarden van de EU, bijvoorbeeld discriminatie op basis van nationaliteit of ras, betekent dat dan dat ze hun opvattingen niet mogen uiten en geen macht mogen uitoefenen?

SOLIDARITEIT

1. "Een EU-lidstaat die door een financiële crisis wordt getroffen, moet steun krijgen van de andere EU-lidstaten."

Met deze stelling wordt de leerlingen gevraagd of de landen binnen de EU zich solidair moeten tonen met andere lidstaten wanneer die in moeilijkheden verkeren. Moet de EU zo'n soort Unie zijn, waarin landen op elkaar kunnen rekenen?

2. "Solidariteit betekent dat je belastinggeld gebruikt om ervoor te zorgen dat er voor iedereen fatsoenlijke huisvesting, voedsel en onderwijs is."

Met deze stelling wordt een discussie uitgelokt over de vraag of je solidariteit moet tonen in een samenleving met mensen die we niet kennen. Willen wij de armen helpen door hun structureel geld te geven?

Sommige leerlingen vinden misschien dat armoede iets is waar iemand persoonlijk verantwoordelijk voor is en dat de samenleving daar niet voor moet betalen. Andere geschilpunten zouden kunnen zijn dat uitkeringen alleen moeten worden verstrekt aan diegenen die ze echt nodig hebben. Als advocaat van de duivel kan de docent vragen wat de leerlingen liever zouden hebben: een heel streng systeem waarbij mensen in nood het risico lopen buiten de samenleving komen te staan, of een minder streng systeem waarbij het risico bestaat dat mensen misbruik van het systeem maken.

GELIJKHEID/NON-DISCRIMINATIE

1. "Als je gelijkheid nastreeft, is positieve discriminatie noodzakelijk."

Positieve discriminatie = de praktijk waarbij bijzondere voordelen worden gegeven aan mensen

uit groepen die soms oneerlijk worden behandeld of niet goed vertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt, in hogere functies enzovoort. In veel Europese landen, bijvoorbeeld, worden werkgevers die iemand met een handicap in dienst nemen daar financieel voor beloond.

2. "Iedereen is gelijk, ongeacht hoe rijk hij of zij is."

De docent kan wijzen op het verschil tussen de gewenste situatie en de daadwerkelijke situatie. Is iedereen gelijk en zou iedereen gelijk behandeld moeten worden? Stel je bijvoorbeeld eens voor dat iemand die er arm uitziet en iemand die er rijk uitziet een winkel binnengaan waar luxeartikelen worden verkocht. Zullen zij gelijk worden behandeld?

De onderliggende vraag hier is of we nog steeds in een klassenmaatschappij leven. Voor de wet zijn we allemaal gelijk, maar zijn we dat ook in de praktijk?

DE RECHTSSTAAT/JUSTITIE

1. "Voor sommige misdrijven zou het mogelijk moeten zijn te kiezen tussen een boete en gevangenisstraf."

Met deze stelling wordt leerlingen gevraagd of ze het "rechtvaardig" zouden vinden als rijkere mensen hun straf konden "afkopen". Het gaat hier in feite om een combinatie van de waarden "gelijkheid" en "rechtsstaat".

2. "Terroristen hebben recht op een eerlijk proces, met een goede verdediging."

De afbeelding in de presentatie toont Anders Breivik, een Noorse rechts-extremistische terrorist die in 2011 aanslagen pleegde in Noorwegen. Op 22 juli 2011 doodde hij acht mensen in Oslo en schoot vervolgens op een zomerkamp op het eiland Utøya 69 jongeren dood. In augustus 2012 werd hij veroordeeld voor massamoord en terrorisme.

Deze stelling is bedoeld om een discussie uit te lokken over de vraag of mensen zoals hij – die overduidelijk betrokken waren bij massamoorden – niet alleen het recht behouden op een eerlijk proces, maar ook op verdediging.

EERBIEDIGING VAN DE MENSENRECHTEN

1. "Een journalist moet worden gestraft wanneer hij of zij nepnieuws schrijft."

Deze stelling gaat over de persvrijheid. Op dit moment hebben alleen dictaturen wetgeving op grond waarvan de pers kan worden vervolgd voor wat ze schrijft. Dit kan uiteindelijk tot censuur leiden of als gevolg hebben dat de media uit angst voor vervolging geen verslag uitbrengen over bepaalde onderwerpen.

2. "De EU moet geen zaken doen met regimes die de mensenrechten schenden, zelfs als de deal goed zou zijn voor de EU."

Mag de EU handelsovereenkomsten of andere akkoorden sluiten met regimes waarvan geweten is dat ze de mensenrechten schenden? Om migranten te beletten naar de EU te komen, sluit de EU bijvoorbeeld akkoorden met Afrikaanse landen die herhaaldelijk de mensenrechten schenden. Een ander voorbeeld: sommige deals zijn noodzakelijk om bepaalde grondstoffen te krijgen die we in Europa niet hebben, bijvoorbeeld kobalt, dat we in mobiele

telefoons gebruiken.

VERDRAAGZAAMHEID/PLURALISME

1. “Het dragen van religieuze symbolen, zoals een kruis of een hoofddoek, moet worden toegestaan op school en op het werk.”

De vraag waar het hier om draait, is of leerlingen vinden dat het toegestaan moet zijn je religie op het werk of op school te beoefenen.

2. “Er is niks mis met haatzaaiende boodschappen online te zetten als dat in besloten/geheime groepen gebeurt.”

Zijn leerlingen dit weleens tegengekomen? Hebben ze dit misschien zelf gedaan? Denken ze dat dit schadelijk kan zijn voor bepaalde groepen? Of gaan ze uit van hun vrijheid van meningsuiting?

RESPECT VOOR DE MENSELIJKE WAARDIGHEID

1. “Het is de morele plicht van ieder EU-land om vluchtelingen te helpen.”

Vluchteling = iemand die uit vrees voor vervolging wegens ras, godsdienst, sociale groep of politieke overtuiging een internationale grens is overgestoken naar een ander land.

Opmerking: dit is niet hetzelfde als economische immigranten (mensen die om economische redenen migreren).

De onderliggende vraag hier is: respecteren we de menselijke waardigheid van niet-Europeanen? Naar aanleiding van deze stelling komen gewoonlijk vraagstukken aan de orde zoals: goede integratie, kiezen tussen je eigen volk helpen of vreemdelingen, goede bedoelingen van vreemdelingen enzovoort.

Opmerking: binnen de EU geldt het vrij verkeer van personen, wat betekent dat EU-burgers nooit “vluchtelingen” kunnen zijn. Als leerlingen dit naar voren brengen, moet de docent dat corrigeren.

2. “Foltering moet worden toegestaan voor het verkrijgen van informatie om mogelijke nieuwe terroristische aanslagen te voorkomen.”

Foltering is in de EU verboden, ongeacht het doel. Zijn de leerlingen het daarmee eens? Vinden ze dat het in sommige gevallen legitiem kan zijn?

NUTTIGE LINKS

- Democratie en mensenrechten in het Europees Parlement: www.europarl.europa.eu/about-parliament/nl/democracy-and-human-rights
- Lees meer over het EU-Handvest van de grondrechten: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en
- Lees meer over de Sacharovprijs op www.europarl.europa.eu/sakharovprize

